

Kei te whakaaro Te Whanau a Apanui ki te whakamahi o ratou whenua. Kua noho he hipi ki Tunapahore. Kei te whai moni i tenei tau ka whakanohia he hipi ki Te Hou-poto Paraka. I takoto ta ratou tono moni i au ki te arourou o nga komiti o Ngatiporou : Kaore i taea e era, i te nui o nga raruraru hei whakapaunga mo nga toenga hereni.

He iwi ora enei ki taku titiro, i to ratou ahu whenua, i te kaha ki te tautoko i nga kura, i nga tikanga o te karakia. He hua te tamariki o tenei takiwa : i tirohia e mau ko Hakaraia Pahewa, Minita o Te Kaha, to pukapuka rehita o nga iriiringa tamariki o nga tanumanga tupapaku o te pariha o Te Kaha mo nga tau e wha ka pahure nei : 176 nga tamariki i iriria, e 62 nga tupapaku. Kaati ki te whakaaro e tata ana ki te 120 te pikinga ake o te tokomaha o nga tangata o tenei takiwa, timata mai i Torere, whakamutu ki whangaparaoa, i roto i enei tau e wha.

Kei te wehewehe nga karakia : ko Ngaitai, ko Te Whanau a Te Ehutu me Te Whanau a Maru, kei te Hahi Mihinaru ko Te Whanau a Apanui kei te Ringatu. E whakauruuru ana ki roto i enei te Pikopo. Kanui toku whakamahi kia Hakaraia Pahewa mo tona kaha, mo tona ata whakahaere i tona tinana me to raua kainga ko tona hoa. Ko ia hei kaumatua hei whakamaunga atu mo nga mahara o ona taina, tuahine i hoki-hoki atu i nga kareti, i nga kura, hei taunga atu hoki mo nga tikanga a Te Kotahitanga ina toro he peka mona hi tera wahi.

Tera e nui ake nga mihi mo nga manaaki a enei iwi : kaati me haere i roto i te ngakau. Ehara hoki i te kitenga kotahi, ka takataka tonu nga waewae o nga kaiwhaha-haere o a tatou mahi i era takiwa, ka honu tonu te kite te mihi. Oira ki te kite iho o ratou kanohi i enei kupu, ka mohio iho ratou kei te mau tonu atu nga whakaaro ki nga nohanga tabitanga, ki nga korero, me nga ahuaereka o era ra i haere ai au i roto ia ratou. Kia hono mai hoki te whakaaro, kei tau te aroha.

Heoi enei kupu,
Na to korua hoa,
Apirana T. Ngata.

Greytown North,
Hurae 1, 1899.

NGA WHAKATAUKI MAORI.

“He Waka ia nei e taea te here.”—He tino whakatauki tenei na te tangata i nga whai-

korero mo te tupapaku. E takoto marama ana te tikanga o tenei whakatauki. Ki te hiahia te mate ki tetahi tangata, ki te ki a te Maori, e kore ia e taea te here ara te pupuri ki te ora. I whakatika ana au, e whakahe ana hoki ki tenei whakatauki. Riro ake te waka i nga waipuke nunui, ahakoa herea ; engari te mea pai me to ki tahaki ki te wahi kaore nei e taea atu e te wai. He maha nga tangata kua mate, e taea ano te here kia roa nga ra e ora ana, ka mate ai, (hei te mate ano hoki te mutunga) oira i te kuare o nga kai-tiaki na reira i bohoro ai to ratou mate. Mehemea ana i waiho e etahi tohunga Maori a ratou turoro ki uta ki te wahi maroke. Tera ano pea e roa e ora ana ka mate ai, tena koa pangaiia ana ki te wai, a mate tonu atu. Ehara i te mea ko nga tohunga anake e whakahohoro ana i te mate o te tangata, engari ko te muinga ano o te tangata, Maori, l'akeha. Kotata muinga na te kuare, ko ta nga tohunga na te tinihanga na te kohuru. Ehara ia nei i te kohuru te rumaki i te tangata e pangia ana e te mitara ? Mehemea e kore e taea te tangata te here, he aha i boatu ai he rongoa mona ? Kaore au e whakapono ki te kia te tangata e mea nei, “He ra ano i whakaritea e Te Atua mona.” Ki taku whakaaro he kohukohu tenei korero. Na te Atua ranei nga tangata i patua kohuritia i whakarite ki a kohurutia ? Mo te mate o te karaitiana tera ano pea tenei korero, e tika. E kore au e whakapono na te Atua i whakarite te matenga o te tangata haurangi, i kai waipiro nei, eke ana ki runga i tona hoiho, whakaama ana i te hoiho, taka ana, a whati tonu atu tona kaki. Na te Atua ranei i whakarite tenei mea ? Pai ke atu ki te Atua ki a ora ia, me kore tona ngakau e ripeneta. “Kahore he hiahia o te Atua kaha rawa, o te Matua o to tatou Ariki, o Ihu Karaibi, kia mate (mate wairua) te tangata hara, engari kia tahuri mai ia i ana mahi tutu, kia ora.” Ahakoa herea te waka, toia ranei ki uta he pirau, ano te mutunga. Ahakoa herea te tangata toia ranei ki uta he pirau, ano te mutunga. “He puehu koe a ka hoki ano ki te puehu.” E te kai-korero, e mohio ana ranei koe he puehu, he pirau, he mutunga mo te tinana ? I te mutunga o “te aho hiriwa” ka rere koe i te awa o te mate, ki hea he unga atu mou, ina tae koe ki te Moana o te Mutunga-kore ?

He ngaro tangata ora.—Haere te tangata ora i tana haere ki etahi atu whenua, ngaro i tana ngaro mo nga tau maha, a tena ano te ra ka hoki ki te wa kainga ; tena ko